

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
«СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВЕ ОРІЄНТУВАННЯ»

**для 5-10 класів для дітей з інтелектуальними порушеннями
помірного та важкого ступенів**

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

ББК 74.3
П78

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(Лист МОН від 25.08.2020 №1/9-469)*

Автори-упорядники:

Литвин І.М. – кандидат педагогічних наук, завідувач ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Хронік Т.Є. – директор Комунального закладу «Корсунь-Шевченківський багатoproфільний навчально-реабілітаційний центр «Надія» Черкаської обласної ради»;

Шестопал В.М. – заступник директора з навчальної роботи Комунального закладу «Корсунь-Шевченківський багатoproфільний навчально-реабілітаційний центр «Надія» Черкаської обласної ради»;

Науменко О.В. – вихователь Комунального закладу «Корсунь-Шевченківський багатoproфільний навчально-реабілітаційний центр «Надія» Черкаської обласної ради»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Соціальні трансформації сьогодення диктують необхідність вирішення проблеми адаптації дітей з особливими освітніми потребами до сучасного середовища. У закладах освіти, де навчаються дітей з інтелектуальними порушеннями помірною та тяжкою ступенів - це завдання розглядається в системі навчальних предметів «Соціально-побутове орієнтування» в освітній галузі «Суспільствознавство».

Метою навчального предмета «Соціально-побутове орієнтування» для учнів 5-10 класів і є підготовка дітей з інтелектуальними порушеннями помірною та тяжкою ступенів до самостійного життя, організації власного побуту, шляхом формування у них відповідних знань та практичних умінь.

Досягнення цієї мети забезпечується розв'язанням наступних **завдань**:

- 1) соціальна адаптація дітей;
- 2) корекція порушень розвитку;
- 3) загальний фізичний розвиток у відповідності з їх можливостями.

Зміст програми має потенціал для формування у дітей з особливими освітніми потребами наступних **ключових компетентностей**:

- **соціально-трудова**, що передбачає формування трудових умінь та навичок, що забезпечують подальшу здатність до успішного опанування основ професійно-трудова діяльності, набуття навичок практичної життєдіяльності;

- **навчання впродовж життя**, що передбачає опанування життєво необхідними базовими вміннями і навичками, що сприятимуть подальшій соціально-трудова адаптації та інтеграції в суспільство.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі **вміння**: спілкуватися, взаємодіяти та співпрацювати з дорослим та однолітками, сприймати інструкції та навчальні завдання, керувати емоціями, регулювати власну поведінку.

Програма «Соціально-побутове орієнтування» для 5-10 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями помірною та тяжкою ступенів **розроблено** відповідно до Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Положення про спеціальну школу та Положення про начальню-реабілітаційний центр, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 року №221, Типової освітньої програми спеціальних закладів загальної освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами та сучасних досягнень спеціальної педагогіки і психології щодо навчально-пізнавальних можливостей дітей з інтелектуальними порушеннями.

Зміст матеріалу програми представлений за **розділами**: «Помешкання, школа, домівка. Догляд за житлом», «Основи загальної гігієни. Особиста гігієна», «Одяг та взуття. Догляд за одягом та взуттям», «Культура харчування», «Родина. Родинні стосунки» та ін..

У кожному розділі визначені теми, зміст матеріалу, практичні роботи, екскурсії, а також вимоги до знань і умінь здобувачів освіти.

Основними **методами навчання** є розповідь, бесіда практичні вправи, екскурсії. На заняттях необхідно використовувати різноманітні наочні засоби та моделювання життєвих ситуації.

У більшості розділів програми «Соціально-побутове орієнтування» передбачено виконання **практичних робіт**. Кожен учень повинен оволодіти основними способами догляду за одягом, приготування їжі, навчитися надавати першу медичну допомогу, прибирати житло тощо. Успішність виконання практичних завдань, як переконливо доведено наявними дослідженнями з методики навчання дітей з інтелектуальними порушеннями, залежить від того наскільки вони розуміють мету діяльності, зміст та засоби одержання результату. Тому, щоб навчити учнів усвідомлено виконувати практичне завдання, необхідно формувати у них уміння орієнтуватися в трудовій діяльності, планувати її, здійснювати в процесі роботи, вчити застосовувати набуті теоретичні знання на практиці.

Моделювання реальної ситуації (сюжетно-рольову гру) рекомендується проводити на етапі закріплення пройденого матеріалу. Відображаючи в грі конкретні життєві ситуації, учні використовують засвоєні ними знання і уміння. Вчитель організує гру і керує нею згідно плану. При цьому педагог не повинен давати прямих вказівок, як діяти, у тій або іншій ситуації, а прагнути ставити дітей перед необхідністю самостійно вибирати правильне рішення.

При підготовці до проведення сюжетно-рольової гри, вчитель визначає текст, репліки і частину реквізиту. Моделювання реальної ситуації вимагає розділення ролей між учасниками, які вступають у відносини між собою, що знаходить віддзеркалення в діях і репліках. Моделі, які пропонуються учням, відрізняються не тільки за змістом, але й ступенем складності.

Це може бути:

- а) ситуація за участю двох дітей, які виконують 1-2 прості дії, майже без реплік;
- б) ситуація, в якій беруть участь декілька школярів, які виконують дії і говорять репліки;
- в) ситуація з вибором рішення, де задіяні кілька учнів, які висловлюють репліки і виконують різноманітні дії.

Моделювання реальної ситуації доцільно здійснювати під час вивчення таких розділів: «Культура поведінки», «Торгівля», «Медична допомога», «Установи та організації».

Проведення *екскурсій* з соціально-побутового орієнтування має бути чітко сплановане, визначені маршрут та транспортні засоби. Корисно під час екскурсії організувати спілкування з працівниками даного підприємства. Наприкінці екскурсії доцільно провести бесіду, під час якої вчитель з'ясовує, що учні зрозуміли та запам'ятали з побаченого. Екскурсія планується при вивченні таких розділів, як «Засоби зв'язку», «Торгівля», «Транспорт», «Установи та організації». Екскурсія може передувати вивченню нової теми (вступна екскурсія), в процесі такої екскурсії учні спостерігають, знайомляться з предметом наступного вивчення. Під час *поточної* екскурсії вивчений матеріал конкретизується та закріплюється. *Підсумкова* екскурсія передбачає завершення роботи над темою.

У ході екскурсії учні спілкуються зі *знайомими* людьми (під час відвідування різних служб школи, організації режимних моментів). Спілкування з *незнайомими* людьми може відбуватися як у приміщенні школи (наприклад зустрічі з робітниками виробництва), так і поза межами освітнього закладу.

Вступаючи в ділове спілкування з оточуючими, учні закріплюють знання, що одержали на заняттях з соціально-побутового орієнтування і розширюють свій соціальний досвід. Навчаючи учнів спілкуванню, вчитель пояснює як правильно почати розмову, будувати запитання, розвивати діалог, одержувати відомості для виконання практичного завдання, переходити з позиції запитуючого на позицію слухаючого, враховувати одержану інформацію.

Враховуючи інтегрований характер компетентності, у процесі реалізації Навчальної програми використовуються **внутрішньопредметні та міжпредметні зв'язки**, які сприяють цілісності результатів освіти та переносу умінь у нові ситуації. На уроках соціально-побутового орієнтування потрібно використовувати знання учнів з елементарних математичних уявлень, читання та письма, я у Світі, природознавства тощо, одержаних ними під час вивчення відповідних навчальних предметів.

Значну увагу на уроках соціально-побутового орієнтування слід приділяти розвиткові усного мовлення, практичному застосуванню знань та навичок, набутих на уроках читання та письма. На всіх етапах заняття необхідно слідкувати за повнотою усних відповідей учнів, послідовністю викладу, умінням дітей правильно будувати фразу, речення, обґрунтувати висновок.

Навчальний предмет «Соціально-побутове орієнтування» повинно мати своє логічне продовження в системі *позакласної роботи*. Оскільки, лише комплексна, спільна діяльність вчителя й вихователя дозволить досягти бажаних результатів. При цьому програма з соціально-побутового орієнтування має слугувати орієнтиром для вихователя при доборі матеріалу, визначенні його тематики, обсягу й послідовності вивчення. Однак вихователь у своїй діяльності не повинен використовувати форми й методи навчання застосовані вчителем. Вихователь має здійснювати закріплення одержаних учнями знань і вмінь у процесі практичної роботи, формувати на їх основі міцні навички. Так, при опрацюванні матеріалу розділу «Догляд за житлом» вчитель навчає дітей правилам прибирання квартири (будинку), а вихователь, організовуючи діяльність учнів із самообслуговування, повторює з ними ці правила, слідкує за процесом прибирання.

Зв'язок вчителя з вихователем здійснюється також при спільному проведенні окремих екскурсій і деяких підсумкових практичних занять, які можна об'єднати з позакласними заходами, що дозволить закріпити засвоєне на практиці й одночасно перевірити, що і як сприйняли учні на уроках. Така взаємодія навчальної та позакласної роботи сприятиме удосконаленню знань і навичок учнів, успішному застосуванню їх у побуті.

Практичні та теоретичні заняття з соціально-побутового орієнтування необхідно проводити у спеціально обладнаному *приміщенні* у вигляді блоку, що включає три кімнати. Це класна кімната для теоретичних занять: стіл вчителя, дошка, технічні засоби навчання, столи для проведення практичних занять. Особлива увага приділяється кімнаті, що має кухонне обладнання. Тут установлюються електричні та газові плити, мийниця для миття посуду, шафи для зберігання електроприладів, кухонного устаткування, миючих засобів, холодильник, робочі столи. Кімната-вітальня, інтер'єр якої має бути зразком смаку і відповідати сучасним естетичним вимогам. До устаткування входить також аптечка, з необхідними медичними засобами та інвентар для прибирання приміщення, збирання сміття, харчових відходів.

Для ефективного проведення уроків з соціально-побутового орієнтування потрібно мати достатню кількість обладнання та матеріалів, що забезпечить виконання практичних робіт усіма учнями з урахуванням правил безпеки і санітарно-гігієнічних норм.

Програма складена з урахуванням вікових та психофізичних особливостей розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями помірною та тяжкою ступенів і базується на **принципах**:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- корекційно-розвивальної спрямованості навчання;

- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

ПРОГРАМА

5-

й клас (175 годин, 5 годин на тиждень)

№ з/п	К-сть год.	Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
1	2	<p>Вступне заняття Приміщення для соціально побутового орієнтування, правила поведінки в ньому. Дотримання правил безпеки і санітарно-гігієнічних вимог під час навчання.</p>	<p>Учень/учениця має уявлення про обладнання приміщення для уроків соціально-побутового орієнтування, зміст навчання та правила безпеки</p>	<p>Розширення уявлення про навчальні кабінети та правила безпечного поводження в них.</p>
2	20	<p>Основи загальної гігієни. Особиста гігієна Правила особистої гігієни (розширення знань). Послідовність виконання ранкового і вечірнього туалету. Догляд за волоссям (миття, зачіска).</p>	<p>Учень/учениця за допомогою вчителя може назвати послідовність виконання ранкового, вечірнього туалету, правила миття голови. Виконує за допомогою дорослих ранковий і вечірній туалет</p>	<p>Формування наочно-дійового мислення шляхом встановлення послідовності дій при виконанні ранкового та вечірнього туалету. Уточнення та збагачення словникового запасу назвою засобів особистої гігієни.</p>
3	25	<p>Догляд за одягом і взуттям Види одягу за призначенням. Види головних уборів. Повсякденний догляд за одягом та головними уборами. Сезонний одяг. Види взуття, їх</p>	<p>Учень/учениця може назвати декілька видів одягу, взуття; частково орієнтується у сезонному одязі; з допомогою обирає засоби догляду за різними</p>	<p>Розвиток аналітичного мислення на підставі визначення способів догляду за одягом та взуттям. Формування загальнотрудових умінь (планування,</p>

		призначення. Догляд за взуттям.	видами одягу та взуття.	самоконтролю) при визначенні послідовності та виконанні чистки одягу. Уточнення та збагачення словника лексиною, що позначає назву одягу, головних уборів та взуття.
4	20	Культура харчування Продукти харчування (хліб, м'ясо, овочі, фрукти). Різноманітність продуктів харчування, поняття про вітаміни. Кухонне обладнання. Сніданок. Сервірування столу до сніданку з урахуванням різного меню. Правила поведінки за столом.	Учень/учениця називає корисні продукти, частково розкриває їх значення. З допомогою вчителя складає окремі меню сніданку, виконує прості технологічні операції по приготуванню страв, добирає корисні засоби догляду за посудом.	Збагачення та уточнення уявлень про продукти харчування, їх різноманітність, кухонні речі та їх призначення. Удосконалення рухової сфери шляхом відпрацювання точності, злагодженості, координованості рухів.
5	25	Родина. Сім'я. Родинні стосунки Склад сім'ї учнів (імена, по-батькові, вік, місце роботи членів сім'ї) Родина. Родинні стосунки.	Учень/учениця знає імена членів своєї сім'ї, називає найближчих родичів.	Формування уяви про стосунки в родині на основі засвоєння ролі членів сім'ї у родині. Розвиток пізнавального інтересу на основі актуалізації знань про себе як члена сім'ї та свою сім'ю. Розвиток мовлення шляхом побудови зв'язних висловлювань про власне ставлення до членів

				своєї сім'ї.
6	20	Культура поведінки Постава при ходьбі, у положенні сидячи і стоячи. Форми звертання до старших і однолітків при зустрічі та прощанні. Форми звертання з проханням, запитанням до старших і однолітків. Розмова із старшими і ровесниками. Поведінка в школі, класі, бібліотеці, їдальні.	Учень/учениця розуміє вимоги до осанки людини, постави при ходьбі, у положенні сидячи і стоячи; вміє спілкуватися з однокласниками, дорослими	Корекція рухової сфери у виробленні правильної осанки, постави при ходьбі. Розвиток уваги під час розмови зі знайомими і незнайомими людьми. Виховання моральних якостей (доброзичливості, ввічливості, тактовності) під час звертання до старших, дівчини, жінки.
7	30	Помешкання, школа, домівка. Догляд за житлом Види житлових приміщень у місті й селі. Призначення кімнат. Заклад освіти та його приміщення. Поштова адреса домівки, Центру. <i>Екскурсія</i> на території закладу освіти.	Учень/учениця розрізняє призначення житлових приміщень, називає домашню адресу та адресу закладу загальної середньої освіти; орієнтується у приміщеннях навчального закладу.	Розширення уявлень про житлові приміщення, їх відмінність стосовно розташування та умов проживання. Розвиток пам'яті на основі пригадування та запису домашньої адреси.
8	23	Транспорт Види транспорту. Поїзд, електричка, автобус, тролейбус, метро, літак, велосипед та ін. Транспорт у місті, селі, селищі. Поведінка у транспорті. Правила дорожнього руху.	Учень/учениця називає окремі види транспорту; дотримується правил поведінки у транспорті	Розширення та уточнення уявлень про різні види транспорту та його призначення. Збагачення активного словникового запасу назвами транспортних засобів.

9	20	<p>Торгівля Види магазинів, їх призначення. Відділи магазинів, асортименти товарів. Супермаркети. Місце розташування. Обслуговуючий персонал (продавці, касири, консультанти та ін.) Порядок купівлі товарів у різних магазинах (на місцевому матеріалі). <i>Екскурсія</i> до магазину.</p>	<p>Учень/учениця називає окремі види магазинів; з допомогою дорослого орієнтується в асортименті товарів в магазині, на ринку.</p>	<p>Розвиток мислення на основі засвоєння інформації про різні види підприємств торгівлі та їх призначення. Розвиток мовлення на основі засвоєння нових слів-термінів стосовно видів торгівлі, асортименту товарів, назв працівників торгівлі.</p>
---	----	---	---	--

6-

й клас (175 годин, 5 годин на тиждень)

№ з/п	К-сть год.	Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
1	20	<p>Основи загальної гігієни. Особиста гігієна.</p> <p>Розпорядок дня. Гігієна тіла. Засоби особистої гігієни (зубна щітка, мило, шампунь, гребінець, рушник, туалетний папір). Регулярне виконання ранкового та вечірнього туалету. Основи догляду за ротовою порожниною та зубами. Основи догляду за шкірою та волоссям. Основи догляду за шкірою рук, ніг та нігтями. Частина тіла: голова, обличчя, щоки, очі, вуха, рот, ніс. Корисні та шкідливі звички. Загартування організму (зарядка, обтирання, сезонний одяг, фізкультурні заняття).</p>	<p>Учень/учениця за допомогою вчителя (вихователя) може назвати кілька засобів особистої гігієни; під керівництвом виконує елементарні гігієнічні процедури по догляду за власним тілом; ознайомлений із інформацією про шкоду вживання тютюну і алкоголю; називає частини тіла та правила догляду за ними; повторює елементарні рухи комплексу розвивальних вправ; за допомогою вчителя розрізняє одяг відповідно до сезону та призначення.</p>	<p>Формування наочно-дійового мислення шляхом встановлення послідовності дій при виконанні ранкового та вечірнього туалету. Збагачення словникового запасу назвами засобів особистої гігієни.</p> <p>Збагачення словникового запасу словами-назвами частин тіла.</p> <p>Формування вміння класифікувати та розрізняти корисні та шкідливі звички.</p> <p>Розвиток сприймання та мислення на основі формування вміння класифікувати та розрізняти корисні та шкідливі звички.</p>
2	25	<p>Одяг та взуття. Догляд за одягом і взуттям</p>	<p>Учень/учениця за допомогою вчителя (вихователя) підбирає</p>	<p>Виховання охайності та дисциплінованості,</p>

		<p>Види одягу та взуття (за сезонами). Призначення одягу та взуття (повсякденний, святковий, спортивний). Повсякденний догляд за одягом (попередження забруднення, чищення). Сушіння мокрого одягу та взуття. Прання білизни. Види взуття. Електрична праска. Правила безпечної праці з електропраскою.</p>	<p>одяг та взуття у відповідності з погодними умовами; розрізняє одяг за сезонами; може самостійно визначити забруднення одягу; за допомогою вчителя (вихователя) може вичистити незначні забруднення одягу чи взуття; називає назви одягу та взуття, розрізняє їх за сезонами; проінформований про правила безпечної роботи з голкою, ножицями, праскою.</p>	<p>організованості. Формування навичок охайності та старанності. Розвиток операцій мислення на основі класифікації різноманітних предметів одягу за його призначенням та розвитку вміння самостійного догляду за ним.</p> <p>Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу словами-назвами одягу.</p> <p>Формування навичок самообслуговування.</p>
3	15	<p>Культура харчування Продукти харчування. Посуд: тарілка, чашка, ложка та ін. (призначення та використання). Правила поведінки в шкільній їдальні та за столом. Корисні та шкідливі продукти. Перші та другі страви. Користування столовими приборами. Режим харчування. Різноманітність продуктів. Овочі, фрукти, молочні продукти. Вітаміни <i>Екскурсія</i> до шкільної їдальні.</p>	<p>Учень/учениця уміє висловлювати почуття голоду; уміє користуватися основними столовими приборами (ложка, чашка); під контролем вчителя(вихователя) дотримується правил поведінки за столом під час прийому їжі; за допомогою вчителя (вихователя) називає корисні та шкідливі продукти; за запитаннями вчителя та</p>	<p>Збагачення словникового запасу новими термінами та назвами продуктів, посуду. Розвиток процесів мислення шляхом порівняння різних видів продуктів.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери шляхом формування поведінкових аспектів.</p> <p>Формування елементів самостійності в діяльності під</p>

		Знайомство з кухарем.	допомогою доступних комунікативних засобів пояснює значення їжі для людини; може назвати улюблені страви; називає корисні продукти харчування; частково розкриває значення вітамінів.	час практичного засвоєння матеріалу. Розвиток пам'яті на основі пригадування продуктів, які містять вітаміни.
4	20	Родина. Родинні стосунки Склад сім'ї. Імена бабусь, дідусів (інших найближчих родичів). Культура родинних стосунків: шанобливе і доброзичливе ставлення до себе і рідних. Праця батьків. Допомога батькам у домашніх справах. Домашні обов'язки (прибирання, догляд за кімнатними рослинами, домашніми тваринами тощо). Правила ввічливої поведінки, культурного спілкування, співпраці.	Учень/учениця знає імена рідних, прізвище батьків; має уявлення про елементарні правила співжиття та взаємодії людей у сім'ї; впізнає батьків та найближчих родичів (на фотографії та персонально); має уявлення про засоби для прибирання кімнати.	Збагачення і розвиток перцептивних уявлень про людей і предметне оточення вдома. Формування моделі відповіді на запитання вчителя стосовно сім'ї («Хто? Що? Де? Куди? Коли? Як? Який?»), «Як звати твого (тата / маму, сестру / брата?» тощо). Формування моделі розповіді про родину (ім'я, прізвище, ступень спорідненості) шляхом відповіді на запитання вчителя. Формування позитивного ставлення до членів своєї родини, прагнення до корисних посильних самостійних дій в

				сім'ї (виконання домашніх обов'язків та допомоги батькам) і навичок прибирання квартири.
5	25	<p>Культура поведінки</p> <p>Правила поведінки у школі. Повага до вчителів та інших працівників школи; доброзичливе ставлення до однокласників та шкільних товаришів. Правила ввічливої поведінки та культурного спілкування. Правила культурного спілкування (ввічливі слова; словесні форми вітання, прощання, прохання, вибачення. Поведінка в кіно, театрі, клубі, залах музею, бібліотеці та інших установах. <i>Екскурсія</i> до шкільної бібліотеки.</p>	<p>Учень/учениця має уявлення про елементарні правила співжиття та взаємодії людей у колективі; має уявлення про елементарні правила ввічливої поведінки (ввічливі слова); володіє елементарними навичками спілкування та ввічливої поведінки.</p>	<p>Формування уявлення про себе як учня та учнівські обов'язки.</p> <p>Формування позитивного ставлення до шкільних товаришів, працівників школи.</p> <p>Формування елементарних навичок культурного спілкування з ровесниками й дорослими людьми, спілкування в сумісній ігровій і навчально-пізнавальній діяльності.</p>
6	20	<p>Помешкання, школа, домівка. Догляд за житлом.</p> <p>Загальні гігієнічні вимоги до житлового приміщення і заходи їх забезпечення. Основні правила організації робочого місця школяра. Щоденне прибирання квартири (сухе й вологе). Пилосос. Догляд за</p>	<p>Учень/учениця ознайомлений з гігієнічними вимогами до житлового приміщення; з допомогою дорослих виконує прибирання.</p>	<p>Розвиток аналітичного сприймання шляхом обстеження і визначення ступеня забруднення житла та способів його прибирання. Формування причинно-наслідкових зв'язків в процесі визначення та засвоєння послідовності етапів прибирання</p>

		кімнатними рослинами.		(сухого й вологого), догляду за кімнатними рослинами. Формування елементів самостійності під час виконання подібних або аналогічних вправ з прибирання житла, догляду за рослинами.
7	10	Транспорт Види транспорту:автомобіль, поїзд, електричка, автобус, тролейбус, метро, літак, велосипед та ін. Транспорт у місті, селі, селищі. Поведінка у транспорті. Правила дорожнього руху. <i>Екскурсія</i> вулицею міста.	Учень/учениця розпізнає за допомогою вчителя транспортні засоби; розмальовує дорожні знаки: «заборонено», «перехрестя».	Розширення та уточнення уявлень про різні види транспорту та його призначення. Збагачення активного словникового запасу назвами транспортних засобів.
8	10	Торгівля Магазини, їх назви, відділи, асортимент товарів. Розташування продукції. Універмаги. Спеціалізовані магазини. Супермаркети та ін. Обслуговуючий персонал (продавці, касири, консультанти та ін.) Купівля товарів. <i>Екскурсія</i> до супермаркету.	Учень/учениця на основі наочного матеріалу орієнтується в основних видах магазинів, назвах; на картинках вибирає асортимент товарів відповідно до завдання вчителя; має елементарне розуміння про назви працівників торгівлі; за допомогою опорних речень, дій	Розвиток мовлення на основі засвоєння нових слів-термінів стосовно видів торгівлі. Розвиток усного мовлення на прикладі спілкування з працівниками магазину під час вибору товарів та їх оплаті.

			звертається до продавця з приводу купівлі товару; орієнтується в видах упаковок, співвідносить предметні картки.	
9	5	<p>Засоби зв'язку Основні засоби зв'язку (пошта, телефон, мобільний зв'язок). Правила розмови по телефону. Набір екстрених номерів на клавіатурі мобільного телефону. Лист і конверт (відкривання та заклеювання конверту). <i>Екскурсія</i> до поштової скриньки.</p>	<p>Учень/учениця має уявлення про основні засоби зв'язку; за допомогою вчителя складає елементарні діалоги, користується мобільним телефоном; співставляє та вміє набирати на клавіатурі телефону номери екстрених служб; має уявлення про лист і конверт; вміє відкривати та заклеювати конверт; володіє елементарними навичками листування.</p>	<p>Розширення обсягу пам'яті на основі відтворення інформації про засоби зв'язку та їх призначення. Формування мисленевих операцій на основі запам'ятовування номерів екстрених служб.</p>
10	20	<p>Медична допомога Медичні установи: поліклініки, аптеки, лікарні та їх призначення. Працівники медичних установ (лікарі, медичні сестри, молодший медичний персонал, реєстратори, працівники аптеки). Види медичної допомоги: «швидка допомога», обслуговування дома,</p>	<p>Учень/учениця має уявлення про медичні установи; вміє сигналізувати про больові відчуття; асоціює працівників медичних установ з білим халатом; за допомогою набору на клавіатурі мобільного телефону вміє викликати «швидку».</p>	<p>Розширення, уточнення та конкретизація уявлень про медичні заклади. Розвиток наочно-логічного мислення при встановленні відповідностей при визначенні працівників медичних установ. Збагачення лексики учнів</p>

		амбулаторний прийом, госпіталізація. Виклик «швидкої допомоги» <i>Екскурсія</i> до шкільної амбулаторії.		термінами, що означають назву медичних установ, спеціальності лікарів.
11	5	Установи і організації Заклади освіти. Позашкільні дитячі установи: центри дитячої творчості, клуби. Їх призначення. <i>Екскурсія</i> до спортивного клубу.	Учень/учениця за допомогою вчителя складає хронологію дитячих установ (ясла, садок, школа); має елементарні уявлення про позашкільні заклади.	Засвоєння навичок культури поведінки та спілкування в громадських місцях і школі. Розвиток усного мовлення під час спілкування з працівниками дитячих установ та присутніми.

7

клас (175 годин, 5 годин на тиждень)

№ з/п	К-сть год.	Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
1	20	<p>Основи загальної гігієни. Особиста гігієна</p> <p>Особиста гігієна підлітка. Раціональне харчування для забезпечення здоров'я.</p>	<p>Учень/учениця з допомогою дорослих орієнтується у розпорядку дня, розуміє значення вживання корисних продуктів.</p>	<p>Розширення уявлень про особисту гігієну людини на підставі засвоєння вимог правильного режиму життя та навичок особистої гігієни дівчини та юнака. Збагачення словникового запасу термінами, що позначають здоровий спосіб життя (режим, гігієна).</p>
2	20	<p>Догляд за одягом</p> <p>Види пошкоджень одягу. Майстерні по ремонту одягу. Бавовняна білизна (постільна білизна, рушники, серветки, скатертини, тощо). Прання бавовняної білизни вручну. Прання за допомогою пральної машини, засоби для машинного прання. Правила та техніка безпеки при роботі з пральною машиною. Види прасок (без пару, з</p>	<p>Учень/учениця з допомогою дорослого може відібрати речі, які мають розірвані місця, білу бавовняну білизну для прання, засоби та ємності для прання білизни вручну, розуміє необхідність дотримання правил безпеки при користуванні засобами для прання. Розуміє призначення пральної машини та</p>	<p>Розвиток мисленевих операцій на підставі визначення та групування речей за видами текстилю та кольору, добирання миючих засобів відносно їх якості; розвиток аналітичного сприймання на основі обстеження та визначення забруднення одягу та його пошкодження. Формування</p>

		<p>паром, відпарювач). Прасування білизни, брюк. <i>Екскурсія</i> до господарського блоку (пральня).</p>	<p>праски, усвідомлює необхідність дотримання правил безпеки.</p>	<p>самостійної практичної діяльності з прання вручну і прасування білизни шляхом засвоєння послідовності технологічних операцій. Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу назвами одягу та прикметниками, що позначають його якісну характеристику.</p>
3	15	<p>Культура харчування Обід. Закуси, перші і другі страви з овочів, рибних і м'ясних продуктів. Треті страви. Мікрохвильова піч. Будова та призначення, правила безпеки. Сервірування стола до обіду.</p>	<p>Учень/учениця називає основні способи оброблення овочевих, м'ясних, рибних продуктів; розуміє призначення мікрохвильової печі; орієнтується в основних столових приборах; з допомогою дорослих виконує нескладні технологічні операції в приготуванні страв для обіду.</p>	<p>Становлення практичної діяльності в процесі приготування їжі. Формування умінь самостійно визначати послідовність дій при приготуванні страв Розвиток наочно-дійового мислення під час добирання продуктів для приготування страв, столових приборів для сервірування стола. Розвиток мовлення шляхом засвоєння лексики, що позначає назву страв, кухонних приладів,</p>

				операції, що відображають етапи приготування різних страв.
4	20	Сім'я. Родина. Родинні стосунки Допомога батькам у догляді за молодшими дітьми: одягання, роздягання, проведення різних ігор, прибирання іграшок, прогулянки тощо	Учень/учениця розуміє необхідність допомоги батькам у догляді за молодшими дітьми, виконує прості інструкції в організації допомоги	Розширення уявлень про значення ігрової діяльності для особистого розвитку дитини. Формування організаційних здібностей в процесі навчання організації дозвілля дітей; формування особистісних якостей (поваги, уваги, шанобливості, терпіння) під час надання допомоги вихователям та батькам. Виховання дбайливого ставлення до молодших дітей під час проведення з ними дозвілля.
5	20	Культура поведінки Прийом гостей. Правила поведінки в гостях. Культура спілкування. Подарунки. Види подарунків, їх вибір та вручення. Одержання подарунків.	Учень/учениця орієнтується у правилах поведінки в гостях та дотримується основних; знає слова привітання, прощання, вміє висловлювати подяку.	Розширення та збагачення уявлень про культуру спілкування у товаристві друзів і знайомих. Формування почуття поваги до однолітків та старших на основі вибору для них відповідних подарунків, виготовлення сувенірів;

				виховання правил культурної поведінки на прикладі вміння вручати і одержувати подарунки.
6	20	<p>Помешкання, школа, домівка. Догляд за житлом. Регулярне й сезонне прибирання житлового приміщення. Миття вікон. Готування житла до зими і літа, утеплення вікон. Догляд за меблями залежно від їх покриття (м'яка оббивка, поліровка, лак та ін.) Чищення м'яких меблів, миття дзеркал, вікон.</p>	<p>Учень/учениця виконує прибирання житлового приміщення; чистить меблі; миє дзеркала і скло; утеплює вікна за інструкцією або шляхом наслідування.</p>	<p>Розвиток абстрактно-логічного мислення на основі визначення періодичності та способу прибирання квартири відповідно сезону, в разі необхідності; формування наочно-дійового мислення на основі вибору миючих засобів та пристосувань для прибирання оселі, догляду за меблями. Формування організаційних навичок практичної діяльності.</p>
7	10	<p>Транспорт Приміський залізничний транспорт. Приміський вокзал. Розклад руху поїздів. Напрямки. Порядок придбання квитків та посадка на приміські поїзди. Екскурсія на приміський залізничний вокзал.</p>	<p>Учень/учениця має уявлення про приміський залізничний транспорт, розуміє призначення залізничного вокзалу, квитка; виконує правила посадки на потяг.</p>	<p>Розширення та збагачення словникового запасу лексикою, що застосовується при користуванні залізничним транспортом: вокзал, каса, білет, розклад руху, напрямок руху.</p>
8	10	<p>Торгівля Магазины з продажу промислових</p>	<p>Учень/учениця відрізняє промтоварні магазини від</p>	<p>Розвиток обсягу пам'яті шляхом запам'ятовування інформації про</p>

		<p>товарів: спеціалізовані магазини, універмаги. Відділи універмагу. Вартість деяких товарів. Порядок придбання товарів. Касовий чек. Види упаковки.</p> <p>Екскурсія до промтоварного (спеціалізованого) магазину, універмагу.</p>	<p>продуктових, може частково назвати асортимент товарів спеціалізованих магазинів та відділів універмагів, уміє правильно поводити себе в магазині.</p>	<p>види промтоварних магазинів та їх відділів; розвиток уявлень на основі визначення асортименту товарів окремих відділів промтоварного магазину; формування абстрактно-логічного мислення в процесі вибору необхідного товару у відповідному відділі, з'ясування його вартості та порядку придбання.</p>
9	5	<p>Засоби зв'язку</p> <p>Поштове відправлення – бандероль. Види бандеролей (прості, цінні, рекомендовані). Упакування. Посилки. Види упаковок.</p> <p>Екскурсія на пошту.</p>	<p>Учень/учениця частково орієнтується в переліку товарів, які пересилаються бандероллю, посылкою; відрізняє посылку від бандеролі.</p>	<p>Розширення та уточнення понять про види зв'язку.</p> <p>Формування наочно-дійового мислення шляхом визначення порядку відправлення бандеролей, посилок (складання опису, упакування, підпис адреси, заповнювання бланків.</p>
10	20	<p>Медична допомога</p> <p>Домашня аптечка. Вміст домашньої аптечки: перев'язувальні матеріали, дезінфікуючі засоби, ліки знеболюючі, термометр. Інструкція з медичного</p>	<p>Учень/учениця має уявлення про домашню аптечку, частково орієнтується в її вмісті та способах застосування окремих медичних засобів, розуміє</p>	<p>Формування наочно-образного мислення на основі підбору ліків та лікарських трав до складу домашньої аптечки.</p> <p>Збагачення лексики термінами,</p>

		застосування препарату, термін придатності. Лікарські рослини. <i>Екскурсія</i> до аптеки.	призначення деяких лікарських рослин	що позначають назву ліків та медичних пристосувань. Виховання відповідальності, усвідомленості, поміркованості та дбайливого ставлення до свого організму при використанні лікувальних засобів.
11	5	Установи і організації Промислові підприємства, об'єкти сільськогосподарського виробництва. Форми виробництва. Види продукції. Назви робітничих спеціальностей.	Учень/учениця має часткові уявлення про промислові та сільськогосподарські підприємства, види продукції, що випускається ними; з допомогою вчителя називає робітничі спеціальності.	Формування наочно-образного мислення шляхом встановлення специфіки виробництва, продукції, що випускається. Формування вмінь орієнтуватися в місцевості з метою визначення місцезнаходження об'єктів. Розвиток усного мовлення при спілкуванні з працівниками виробництва, збагачення лексики спеціальними термінами (назви цехів, відділів, професій).
12	10	Бюджет сім'ї Бюджет сім'ї. Складові сімейного бюджету. Джерела прибутків. Заробітна плата членів сім'ї. Прожитковий мінімум. Матеріальні	Учень/учениця з допомогою вчителя називає складові сімейного бюджету.	Розвиток абстрактно-логічного мислення при формуванні уявлень про складові сімейного бюджету, джерела прибутку членів сім'ї;

		потреби членів родини. Доручення на одержання зарплати (пенсії).		Розвиток мовлення та письма при складанні заяв і доручень на одержання зарплати; збагачення активного словника. Виховання уміння співвідносити бажання і потреби зі своїми можливостями.
--	--	--	--	--

8

клас (175 годин, 5 годин на тиждень)

№ з/п	К-сть год.	Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
1	20	<p>Основи загальної гігієни. Особиста гігієна</p> <p>Догляд за шкірою обличчя. Косметичні засоби (лосьйони, креми, тощо), їх характеристика. Застосування косметичних засобів залежно від мети, стану шкіри, пори року.</p>	<p>Учень/учениця розуміє значення догляду за шкірою обличчя, з допомогою підбирає косметичні засоби та визначає правила застосування, вміє з допомогою дорослого застосовувати косметичні засоби по догляду за шкірою обличчя.</p>	<p>Розширення обсягу пам'яті на основі відтворення і збагачення інформації про косметичні засоби догляду за шкірою; розвиток аналітичного сприймання при встановленні стану шкіри та її властивостей; формування наочно-дійового мислення під час визначення та підбору косметичних засобів залежно від особливостей шкіри та способу застосування. Уточнення та збагачення активного словника назвами косметичних та парфумерних засобів. Виховання дбайливого ставлення до особистої зовнішності.</p>
2	20	<p>Догляд за одягом</p>	<p>Учень/учениця має основні</p>	<p>Формування стійких понять про</p>

		<p>Прання одягу із шерстяних і синтетичних тканин у домашніх умовах. Правила сушіння. Прасування блузок, сорочок, суконь. Заклади, що надають послуги з прання білизни та одягу (пральні, банно-пральні комбінати, пральні самообслуговування, будинки побуту). Види послуг.</p>	<p>уявлення про особливості прання і сушіння виробів із шерстяних і синтетичних тканин; з допомогою відбирає речі для прання із шерстяних і синтетичних тканин, ємності та засоби для прання; розуміє необхідність дотримання температурного режиму при прасуванні.</p>	<p>окремі види тканин (шерстяні, синтетичні). Формування наочно-логічного мислення шляхом визначення властивостей тканин і на цій підставі здійснення правильного прання та прасування. Становлення практичної діяльності шляхом засвоєння послідовності етапів здійснення ручного прання шерстяних та синтетичних виробів. Розширення та уточнення уявлень про правила користування пральною.</p>
3	15	<p>Культура харчування Вироби з тіста. Кондитерські вироби. Технологія приготування виробів з тіста (млинців, вареників, печива). Приготування домашніх заготівель із овочів, фруктів і ягід. Консервування, квашення, соління, сушіння, приготування варення. Складання меню сніданку, обіду, вечері, на день, на тиждень.</p>	<p>Учень/учениця називає вироби з тіста, виконує окремі технологічні операції при приготуванні виробів з тіста; відрізняє домашні заготівлі різних способів приготування.</p>	<p>Формування наочно-дійового мислення під час визначення та засвоєння послідовності етапів приготування виробів з тіста, консервування. Удосконалення рухових навичок на основі обробки фруктів та овочів, що готуються для консервування; формування вмінь орієнтуватися у часі з метою визначення</p>

				тривалості приготування окремих страв. Виховання свідомого засвоєння необхідності додержуватися санітарно-гігієнічних правил під час приготування їжі.
4	20	Сім'я. Родинні стосунки Догляд за немовлям. Догляд за немовлям (годування із соски і ложечки, купання, одягання, пеленання, прибирання постелі, правила утримання дитячого посуду, іграшок).	Учень/учениця усвідомлює особливості догляду за немовлям; з допомогою вчителя може купати, одягати, пеленати ляльку; годувати ляльку з ложечки чи з соски.	Уточнення й розширення уявлень про сім'ю, про догляд за немовлям; формування навичок догляду за немовлям; формування навичок практичної діяльності по догляду за немовлям шляхом визначення та засвоєння послідовності одягання, пеленання, годування, купання немовляти; розвиток у школярів відчуття часу на основі визначення періодичності годування немовляти. Виховання в учнів бажання турбуватися про молодших членів сім'ї.
5	20	Культура поведінки Культура спілкування юнака й дівчини при знайомстві, у громадських місцях,	Учень/учениця під контролем дорослого дотримується основних правил поведінки при знайомстві,	Формування вміння дбайливо ставитись до себе, до своєї зовнішності, розвивати

		вдома Зовнішній вигляд молодих людей. Косметичні засоби. Прикраси, зачіска, одяг (добір із врахуванням віку, темпераменту, тематики майбутнього заходу).	в громадських місцях, орієнтується у виборі одягу відповідно до майбутнього заходу.	естетичний смак; виховання навичок культурного спілкування на прикладі доброзичливого та ввічливого ставлення до однолітків; корекція морально-етичних норм. Розвиток усного мовлення на основі розширення інформації про мовний етикет, розширення та збагачення лексики словами подяки, вітання, вибачення.
6	20	Помешкання, школа, домівка. Догляд за житлом Прибирання кухні, санвузла, догляд за ванною, унітазом, раковинами. Миючі засоби, що використовуються при прибиранні кухні й санвузла (назви, види упаковок). Інструкції до миючих засобів (призначення, спосіб застосування, застереження) на упаковках.	Учень/учениця ознайомлений з вимогами до санітарного стану кухні, ванної кімнати, туалету; з допомогою дорослих виконує прибирання.	Формування стійких понять про устаткування приміщень кухні, санвузла; формування наочно-дійового мислення на основі визначення та засвоєння етапів їх прибирання; формування елементів самостійності на основі вибору миючих засобів відповідно їх призначення, інструкції. Розвиток уміння орієнтуватися у часі шляхом встановлення періодичності прибирання. Виховання у дітей

				бережливого ставлення до свого будинку, бажання підтримувати чистоту та порядок в ньому.
7	10	<p>Транспорт Міжміський залізничний транспорт. Вокзали. Довідкова служба вокзалів. Розклад руху поїздів. Види пасажирських вагонів. Придбання залізничних квитків. Правила перевезення багажу. Камера зберігання багажу (види камер, місце знаходження, правила користування, термін зберігання) <i>Екскурсія</i> на залізничний вокзал.</p>	<p>Учень/учениця має уявлення про міжміський залізничний транспорт, розуміє призначення залізничного вокзалу, розкладу руху поїздів, камер зберігання багажу, порядок придбання квитка; з допомогою дорослого виконує правила посадки до вагону відповідно квитку.</p>	<p>Формування стійких уявлень про призначення вокзалів та їх служб; розвиток пам'яті на основі засвоєння та відтворення інформації про залізничний транспорт та його функції. Розвиток зв'язного мовлення під час звертання до каси та довідкового бюро і міння удіяти відповідно одержаним відомостям. Виховання у учнів уміння самостійно та усвідомлено вирішувати проблеми: як придбати необхідний квиток, що робити коли запізнився на потяг, або у камері схову не приймають багаж.</p>
8	10	<p>Торгівля Універсами, супермаркети, гіпермаркети, торговельні центри.</p>	<p>Учень/учениця з допомогою дорослого частково називає відділи великих торговельних</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення назв великих магазинів, їх відділів, служб та</p>

		Розміщення товарів. Відділи, служби магазинів. Порядок придбання товарів. <i>Екскурсія</i> в супермаркет (торгівельний центр).	центрів та орієнтується в них, знаходить необхідний товар, дотримується правил поведінки та купівлі.	асортименту товарів в них; розвиток уваги на основі обстеження продуктів споживання та визначення їх якості і терміну придатності. Розвиток практично-дієвого мислення на основі розширення уявлення про ціни на товари та виконання розрахунку вартості покупок.
9	5	Засоби зв'язку Телефон. Користування домашнім телефоном. Користування телефонним довідником. Виклик міліції, пожежної, аварійних служб при витокі газу, пошкодженні водопроводу, несправності електромережі; одержання довідок по телефону, служба точного часу Культура розмови по телефону. Мобільний зв'язок. Міжміський телефонний зв'язок. <i>Екскурсія</i> до магазину мобільного зв'язку.	Учень/учениця розрізняє види телефонного зв'язку, ознайомлений з правилами користування ними, з телефонним довідником, з правилами культури спілкування по телефону; знає номери екстрених служб, може самостійно здійснити виклик.	Розширення та уточнення уявлень про види телефонного зв'язку; формування вмінь знаходити і сприймати інформацію телефонного довідника; розвиток пам'яті шляхом засвоєння телефонних номерів служб допомоги і порятунку. Вдосконалення навичок культури спілкування, розвиток вміння висловити свою думку, слухати відповідь, адекватно діяти.

10	20	<p>Медична допомога</p> <p>Перша медична допомога при нещасних випадках (опіках, обморожуванні, отруєнні, тепловому і сонячному ударах). Перша допомога потопаючим. Глистяні захворювання і заходи їх запобігання.</p>	<p>Учень/учениця розуміє значення першої медичної допомоги при нещасних випадках; вміє звернутися до дорослих про надання першої медичної допомоги потерпілим.</p>	<p>Розширення та засвоєння уявлень про види першої медичної допомоги. Формування діяльності шляхом визначення послідовності та засвоєння правил надання першої медичної допомоги при нещасних випадках. Виховання навичок співчуття та емпатичної взаємодії відносно людей, які потребують допомоги.</p>
11	5	<p>Установи та організації</p> <p>Підприємства побутового обслуговування населення. Види послуг. Правила користування послугами. Професії працівників. Розклад роботи, Термін виконання замовлення, вартість виконання замовлення. Підприємства, що надають житлово-комунальні послуги (водо-, газо- та електропостачання, опалення, вивезення побутових відходів, утримання будинків і прибудинкових територій, ремонт</p>	<p>Учень/учениця має уявлення про підприємства обслуговування населення, їх послуги.</p>	<p>Збагачення та уточнення уявлень про підприємства побутового та житлово-комунального обслуговування та їх специфіку, послуги; розвиток просторової орієнтації шляхом визначення місцезнаходження цих підприємств. Розвиток усного мовлення під час спілкування з працівниками служби побуту; формування вміння вести змістовну бесіду, одержувати відповідь на запитання,</p>

		будинків, комунікацій) Експерсії Експерсія на підприємство побутового обслуговування населення.		приймати відповідне рішення.
12	10	Бюджет сім'ї Основні статті витрат (харчування, утримання житла, придбання одягу і взуття, культурні потреби, допомога родичам). Витрати на харчування. Книга витрат. Планування витрат на день, на два, на тиждень, з урахуванням бюджету і складу сім'ї. Великі покупки (одяг, меблі, взуття тощо).	Учень/учениця має уявлення про основні статті витрат сімейного бюджету; з допомогою вчителя складають план витрат.	Формування стійких понять про сімейний бюджет та основні види витрат у родині. Розвиток наочно-логічного мислення шляхом визначення та планування великих покупок відповідно матеріальних можливостей сім'ї. Виховання у учнів вміння усвідомлювати власні потреби, співвідносити їх із можливостями сімейного бюджету.

9

клас (175 годин, 5 годин на тиждень)

№ з/п	К-сть год.	Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
1	20	<p>Основи загальної гігієни. Особиста гігієна Шкідливість куріння. Шкідливість алкоголю.</p>	<p>Учень/учениця ознайомлений із інформацією про шкідливу дію на організм тютюну і алкоголю, про соціальні наслідки, до яких призводять погані звички.</p>	<p>Уточнення та розширення уявлень про шкідливість алкоголю та куріння для здоров'я людини; формування причинно-наслідкових зв'язків на основі розуміння шкідливого впливу алкоголю й куріння на здоров'я підлітка та необхідність у зв'язку з цим боротися з ними; формування вмінь усвідомлено та відповідально ставитись до власного здоров'я та вести здоровий спосіб життя.</p>
2	20	<p>Догляд за одягом та взуттям Вибір одягу та взуття при купівлі. Розміри одягу та взуття. Мода. Журнал мод. Систематичний догляд за одягом і взуттям (щоденний, сезонний). Види плям: фруктові, від олії, фарби, крові,</p>	<p>Учень/учениця має уявлення про розміри одягу та взуття; вміє добирати одяг і взуття свого розміру; розуміє необхідність систематичного догляду; з допомогою дорослих розрізняє</p>	<p>Формування дбайливого ставлення до себе та своєї зовнішності шляхом систематичного догляду за предметами свого одягу; формування уявлень про</p>

		<p>молока, шоколаду, кави. Виведення дрібних плям з одягу в домашніх умовах (засоби, правила виведення). Техніка безпеки при користуванні засобами для виведення плям.</p> <p><i>Екскурсія</i> в спеціалізований магазин, визначення розмірів одягу і взуття.</p>	<p>окремі плями та добирає засоби виведення.</p>	<p>зовнішню та внутрішню привабливість; формування наочно-логічного мислення в процесі визначення та підбору одягу і взуття за розміром; формування усвідомленого ставлення до власних потреб та бажань і вміння співвідносити їх зі своїми можливостями в процесі придбання одягу в магазині. Виховання естетичного смаку на основі добирання вбрання за журналом мод. Розвиток практичних навичок догляду за одягом (виведення плям, чистка).</p>
3	15	<p>Культура харчування</p> <p>Основні компоненти їжі та їх роль у харчуванні дитини. Харчування дітей ясельного віку. Гігієнічні вимоги. Готування страв для дітей ясельного віку в домашніх умовах. Готові дитячі харчові суміші, рекомендації на упаковках. Дієтичне харчування.</p>	<p>Учень/учениця ознайомлений з дитячим та дієтичним харчуванням, його відмінностями від звичайного харчування; способами приготування дієтичних страв; з допомогою дорослого може приготувати страву із готової дитячої харчової</p>	<p>Розширення уявлень про харчування дітей ясельного віку, про дієтичне харчування. Розвиток та становлення практичної діяльності на основі виконання рекомендацій, що надаються у рецептах дитячого та дієтичного харчування.</p>

		Основні дієти. Способи приготування дієтичних страв. Скороварка, пароварка. Кухонна техніка (блендер, мультиварка).	суміші.	
4	20	Сімейні стосунки Шлюб і сім'я. Правові основи шлюбу. Функції сім'ї. Морально-етичні основи шлюбу. Конфліктні ситуації. Гігієна шлюбу.	Учень/учениця має уявлення про елементарні правові основи шлюбу, розуміє обов'язки чоловіка і дружини, зорієнтований на безконфліктне вирішення різних ситуацій, на дотримання гігієни шлюбу.	Уточнення та розширення уявлень про сім'ю та сімейні відносини; формування стійких понять про правові та морально-етичні основи шлюбу; Виховання позитивного ставлення до сім'ї, сімейних традицій, турботливого ставлення до її членів. Формування умінь аналізувати конфліктні ситуації, давати їм оцінку, знаходити взаємопорозуміння. Розширення уявлень про санітарно-гігієнічну культуру молоді, гігієну шлюбу, здоровий спосіб життя.
5	20	Культура поведінки Культура поведінки при відвідуванні культурно-розважальних закладів та закладів громадського харчування:	Учень/учениця ознайомлений з правилами культури поведінки при відвідуванні культурно-розважальних закладів та закладів	Вдосконалення навичок культури спілкування на прикладі відвідування культурно-розважального

		кафе, ресторанів, розважальних центрів, дискотек, тощо.	громадського харчування.	закладу. Розвиток логічного мислення на основі аналізу різних ситуацій та поведінки людей. Формування навичок мовного етикету.
6	20	<p>Помешкання, школа, домівка. Догляд за житлом Раціональне розташування меблів у квартирі. Інтер'єр. Добір штор, тюлі, світильників. Догляд за ними. Частковий ремонт квартири (побілка стелі, замазування щілин, фарбування рам, дверей, підлоги). Дрібний ремонт (вбивання цвяхів, вкручування шурупів). Інструменти. Правила безпечної роботи. <i>Екскурсія</i> до магазину будівельних матеріалів.</p>	<p>Учень/учениця знає призначення кімнат, може підібрати для них основні меблі; виконує окремі трудові завдання при проведенні дрібних ремонтних робіт.</p>	<p>Виховання естетичних смаків як складової культури; формування уміння естетично сприймати різні об'єкти інтер'єру квартири: занавіски, світильники; розвиток естетичної спостережливості. Становлення діяльності в процесі виконання дрібного ремонту квартири.</p>
7	10	<p>Транспорт Міжміський автотранспорт. Автовокзал. Основні автобусні маршрути. Розклад руху автобусів. Придбання квитків. Вартість проїзду. Водний транспорт. Основні маршрути.</p>	<p>Учень/учениця має уявлення про міжміський автотранспорт, водний транспорт, розуміє призначення автовокзалів, розкладу руху транспорту, порядок придбання квитка,</p>	<p>Розширення та засвоєння стійких уявлень про водний та автотранспорт та його функції; розвиток просторової орієнтації в процесі визначення автобусного маршруту</p>

		Річковий та морський вокзали. <i>Екскурсія</i> на автовокзал (автобусну станцію).	правила поведінки пасажирів.	відповідно цілі поїздки; розвиток наочно-дійового мислення при формуванні умінь користуватися розкладом, касою, службою довідки на вокзалі. Вдосконалення навичок культури спілкування на прикладі звернення по допомогу до довідкової служби, розвиток усного мовлення.
8	10	Торгівля Ринок. Роль ринку у забезпеченні населення продуктами харчування й реалізації сільськогосподарських продуктів. Відділи ринку. Ціни на товари. Правила торгівлі на ринку. Права споживача. <i>Екскурсія</i> на ринок.	Учень/учениця ознайомлений з призначенням ринку, його відділами, правилами купівлі товарів; з допомогою дорослого виконує покупки.	Розширення обсягу пам'яті на основі відтворення інформації про сферу торгівлі на прикладі ринку; збагачення, уточнення та конкретизація уявлень про види товарів на ринку і їх ціну. Формування наочно-логічного мислення шляхом визначення ціни на продукти та усвідомленого співвідношення цін зі своїми можливостями. Формування навичок культури спілкування, збагачення лексики словами звернення, вибачення,

				подяки.
9	5	<p>Засоби зв'язку</p> <p>Фінансові послуги пошти: грошові перекази, виплата і доставка пенсій, грошової допомоги, прийом комунальних платежів. Заповнення бланків грошових переказів. Вартість відправлення переказів. Оплата послуг через термінали. Передача інформації через факс. Інтернет як засіб комунікації людей, отримання інформації та послуг. Соціальні мережі.</p>	<p>Учень/учениця має окремі уявлення про фінансові послуги пошти, про передачу інформації через факс, мережу Інтернет.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування інформації про види фінансових послуг пошти; розвиток наочно-логічного мислення при визначенні вартості відправлення грошових переказів; Розвиток письмового мовлення в процесі заповнення бланків.</p>
10	20	<p>Медична допомога</p> <p>Перша допомога при ранах. Зупинка кровотечі. Види пов'язок. Перша допомога при забоях, вивихах, переломах. Травматологічний пункт. Судинна недостатність. Непритомність, колапс. Перша допомога.</p>	<p>Учень/учениця розуміє значення першої медичної допомоги при травмуваннях, непритомності; вміє звернутися до дорослих про надання першої медичної допомоги потерпілим.</p>	<p>Розширення обсягу пам'яті на основі засвоєння інформації про види травм; формування наочно-дійового мислення шляхом встановлення виду травми, порядку надання допомоги. Формування стійких понять про необхідність додержання санітарно-гігієнічних вимог під час надання невідкладної медичної допомоги. Виховання</p>

				таких якостей як співчуття та взаємодопомога.
11	5	<p>Установи та організації Органи місцевого самоврядування (міська і сільська Ради) Їх функції, Установи місцевого і державного управління. Їх відділи. <i>Екскурсія</i> до виконавчого органу (на вибір) міської чи сільської Ради.</p>	<p>Учень/учениця з допомогою вчителя називає органи місцевого самоврядування, управління; ознайомлений з їх функціями.</p>	<p>Розширення обсягу пам'яті на основі відтворення та збереження інформації про органи місцевого самоврядування, управління; розвиток пам'яті шляхом визначення та запам'ятовування адреси міської (районної) держадміністрації та переліку її відділів. Формування навичок соціальної компетентності шляхом визначення функцій окремих відділів установ місцевого і державного управління.</p>
12	10	<p>Бюджет сім'ї Утримання житла: оплата комунальних послуг; оплата за воду (зняття показників лічильників; підрахунок вартості спожитої води, заповнення квитанцій); оплата за електроенергію (зняття показників лічильників); плата</p>	<p>Учень/учениця розуміє необхідність оплати житлово-комунальних послуг; вирізняє платіжну квитанцію.</p>	<p>Розвиток аналітичного мислення на основі визначення показників лічильників та співвідношення їх з попередніми даними. Виховання в учнів ощадливого відношення до енергоресурсів та вміння співвідносити їх вартість</p>

		за газ Плата за користування квартирним телефоном, Інтернетом, кабельним телебаченням.		з власними можливостями.
13		Основні персональні документи Документи, що посвідчують особу (свідоцтво про народження, паспорт). Ідентифікаційний код. Порядок отримання, користування.	Учень/учениця знає назви персональних документів,	Формування усвідомлених уявлень про види персональних документів, що посвідчують особу, порядок їх використання. Виховання відповідального і бережливого ставлення до документів.

10

клас (175 годин, 5 годин на тиждень)

№ з/п	К-сть год.	Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
1	20	Основи загальної гігієни. Особиста гігієна Випадкові статеві стосунки. Їх наслідки. Наркотична залежність.	Учень/учениця має уявлення про небезпеку від наркотичної залежності, зараження ВІЛ.	Формування усвідомленої поведінки у колі оточуючих людей; розвиток уявлень про змістовне проведення вільного часу, формування навичок здорового способу життя.
2	20	Догляд за одягом та взуттям Оновлення одягу (заміна дрібних деталей). Оздоблення одягу. Характеристика догляду одягом з різних текстильних матеріалів.	Учень/учениця має уявлення про окремі способи оновлення та оздоблення одягу; з допомогою дорослого добирає одяг за призначенням.	Формування наочно-логічного мислення шляхом добирання одягу за призначенням, підбору оздоблення одягу. Формування понять про зовнішню і внутрішню привабливість людини, потреби слідкувати за модою. Розвиток естетичного смаку як складової культури людини.
3	15	Культура харчування Національні страви. Приготування національних страв. Повсякденні та святкові страви. Меню святкового столу. Обрядова їжа. Сервірування святкового столу.	Учень/учениця називає окремі національні та обрядові страви, розуміє відмінності у меню святкового столу; з допомогою дорослого сервірує святковий стіл.	Розвиток пам'яті на основі збагачення і відтворення інформації про національні свята і обряди; формування наочно-дійового мислення шляхом знайомства з національними та

				обрядовими стравами. Виховання у учнів почуття поваги до національних традицій через свята, обряди, приготування національних страв; виховання естетичного смаку під час сервірування святкового столу, складання святкового меню.
4	20	Сімейні стосунки Сім'я. Фінансово-матеріальне забезпечення сім'ї. Сімейні традиції, дозвілля та відпочинок. Дотримання морально-етичних норм у відносинах.	Учень/учениця називає окремі традиції своєї сім'ї в побуті, дозвіллі та відпочинку.	Формування усвідомленого поняття про фінансово-матеріальні основи існування сім'ї. Формування позитивного ставлення до сім'ї і своїх обов'язків в ній: турбуватися про сім'ю, її членів, відповідально відноситись до виконання домашніх обов'язків по догляду і збереженню майна. Формування логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків в процесі з'ясування та аналізу різних ситуацій. Виховання дбайливого ставлення до домашніх речей, сімейних традицій і реліквій, домашніх свят.

5	20	Культура поведінки Товаришування і дружба. Любов як вище людське почуття.	Учень/учениця має уявлення про важливість товаришування і дружки у відносинах між людьми, про кохання як високе людське почуття.	Формування уявлень про значення дружки і товаришування у людських стосунках; виховання уміння ставитись до інших доброзичливо, з повагою, бути відповідальним у дружніх взаєминах; формування уявлень про любов як почуття, що відображає духовний рівень культури особистості.
6	20	Помешкання, школа, домівка. Догляд за житлом Художнє оформлення інтер'єру (освітлення сучасної квартири, колір у квартирі, шпалери та художній текстиль, твори мистецтва). Частковий ремонт у квартирі (оздоблення стін шпалерами).	Учень/учениця розуміє естетичне значення художнього оформлення інтер'єру.	Формування естетичного смаку під час оформлення інтер'єру шляхом підбору кольорової гами шпалер, текстилю, розташування освітлення. Виховання почуття прекрасного шляхом сприймання творів мистецтва як складової загальнолюдської культури.
7	10	Транспорт Авіатранспорт. Аеровокзал. Маршрути літаків. Порядок придбання квитків. Вартість проїзду. Служби аеровокзалу.	Учень/учениця має уявлення про призначення авіатранспорту.	Розвиток пам'яті на основі засвоєння інформації про служби аеровокзалу та їх функції. Розвиток діяльності на основі вмінь орієнтуватися у розкладі, визначати маршрут, оплачувати вартість проїзду.
8	10	Торгівля	Учень/учениця має уявлення про	Формування вмінь орієнтуватися

		Оптова та роздрібна торгівля. Права споживачів. Організація захисту прав споживачів. <i>Екскурсія</i> до магазину.	оптову і роздрібну торгівлю.	у видах оптової та роздрібно торгівлі. Виховання вміння співвідносити свої бажання та фінансові можливості.
9	5	Засоби зв'язку Правила поштових відправлень за межі України. Експрес-перевезення вантажів («Нова пошта», «Автолюкс»). Повторення, узагальнення знань.	Учень/учениця має уявлення про засоби зв'язку та правила поштових відправлень, які здійснюються за межі України.	Розширення уявлень про засоби зв'язку та правила поштових відправлень, які здійснюються за межі України. Розвиток письмового мовлення на прикладі написання адреси та заповнення бланків щодо поштових відправлень.
10	20	Медична допомога Інфекційні захворювання і заходи щодо їх попередження. Догляд за хворими: одягання, умивання, годування хворого (дорослого, дитини), вимірювання температури, накладання гірчичників перестиланні постелі лежачого хворого. Листок непрацездатності.	Учень/учениця розуміє небезпеку інфекційних захворювань, ознайомлений з правилами запобігання.	Розширення та уточнення уявлень про хвороби які мають інфекційну природу. Виховання навичок емпатичної взаємодії та співчуття у відношенні до хворих.
11	5	Установи та організації Послуги банківських установ (зберігання грошей на банківських рахунках, надання кредитів, отримання заробітної плати, пенсії, тощо). Банкомат. Екскурсія до найближчого	Учень/учениця ознайомлений з існуванням банків.	Формування стійких уявлень про функції банківських установ; розвиток наочно-образної пам'яті на основі розширення та запам'ятовування інформації про банки та окремі послуги, що

		відділення банку.		ними надаються.
12	10	Бюджет сім'ї Витрати на задоволення культурних потреб і деякі поточні витрати (квитки в кіно, театри, дискотеку, проїзд, предмети особистої гігієни, ремонт взуття, одягу). Економія у домашньому господарстві. Заощадження. Призначення заощаджень. Зберігання грошей у банку. Види вкладів.	Учень/учениця розуміє значення економії в домашньому господарстві.	Розвиток уміння раціонально розподіляти бюджет, обґрунтовувати витрати, співвідносити особисті бажання зі своїми можливостями. Розширення та конкретизація уявлень про форми заощаджень та зберігання грошей. Виховання вмінь відповідально і усвідомлено ставитися до свого вільного часу.
13		Основні персональні документи Документи, що засвідчують відношення людини до пільгових категорій громадян. Порядок використання. Документи на право власності: на житло, на землю, на транспортні засоби.	Учень/учениця знає назви пільгових документів.	Розширення та уточнення уявлень про документи, які дають право людині на власність та соціальні пільги, про порядок їх використання Виховання відповідального і бережливого ставлення до документів.

